

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Flores Directorii Inqvisorvm

Bariola, Luigi

Mediolani, 1625

Flores Commentariorvm Primæ Partis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11434

COMMENTARIORVM

FRANCISCI PEGNÆ

In Directorium Inquisitorum.

FLORES COMMENTARIORVM
Prime Partis.

EX COMMENT. IV.

Quotuplex est infamia?

Quanam est infamia facti?

Quanam appellatur iuris infamia?

Quotupliciter in iure dicitur quis infamis?

Hæretici qua notantur infamia?

Duplex: vna Iuris, altera facti.

Ea dicitur esse, quæ ex turpi aliquo actu oritur, & opinionem apud bonos grauat: quæ contingit multis modis, vt docet Din. in c. Infamibus. de reg. iur. in 6. Baiard. ad Clar. q. 24. num. 60.

Ea, quæ descendit ex legibus nominatim cauentibus, vt qui tale commiserit delictum infamis eo ipso habeatur. Vide Innocentij III. Bullam secundam.

Dupliciter: Vno modo ipso facto, quales sunt ij, qui per legem infamia notantur: Altero modo sequuta sententia: vt in furto, vi bonorum raptorum, & similibus.

Iure nouo certum est, hæreticos omnes cuiuscunque sectæ ipso Iu-

A re

- re infames esse: id quod verum est etiam Iure veteri, licet quidam dubitent.
- Hæretici notantur ne infamia ipso facto an pronūciata sententia?* Et ipso facto, & post latam sententiam. Vide Innocent. III. bullam secundam. Item Honorij IV. Vtiq; cap. Excommunicamus, de hæret. §. Credentes. Vide Martini V. bullam.
- Hæreticorum complices, renuentes intra annum satisfacere, puniuntur tamquã hæretici, & ipso Iure sunt infames?* Multos; inter quos præcipuus ille est in filios quoque redundans, vt à beneficijs omnibus, & officijs publicis repellantur. cap. Statutum de hæret. in 6. Vide Mart. V. bullam, & Innoc. III. bullam secundam. Alex. Pefant. 2. 2. q. 11. art. 1. disp. 1.
- Infamia ista quot operatur effectus?* Nequaquam: quia cum sint Iudices delegati. c. Per hoc. de hæret. in 6. mandati fines transgredi minimè possunt, c. penultimo. de officio delegati. Id enim nusquam est sibi permissum.
- Inquisitores possuntne hæreticis infamiam remittere?* Minimè: Id enim est solius Romani Pontificis.
- Episcopi poteruntne hæreticos honori restituere?* De anno 261. Epistola quadam à Stephano Papa eius nominis primo ad Hilarium Episcopum scripta; vt habetur in c. Infames. 6. q. 1. Infames (inquit) esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur

Prime Partis.

3

tantur infamia : idest omnes qui christianæ religionis normam abijciunt, & statua Ecclesiastica contemnant.

Ex Comment. V.

Sinodus Nicena quã do celebrata?

Tempore Constantini Imperat. & Syluestri Papæ, anno Domini 326. cum interuentu 318. Episcoporum.

In Sacra Scriptura id, quod de Patre dicitur, intelligine debet etiam de filio, & Spiritu Sancto?

Vtique etiamsi dictio addatur exclusiua; nisi solum in illis, in quibus personæ diuinæ distinguuntur secundum oppositas relationes: vt est illud D. Matth. Nemo nouit filium, nisi Pater; non excluditur quin filius seipsum cognoscat. D. Thom. par. 1. q. 36. art. 2. ad 1.

Ex Comment. VI. Vide Comment. XXV. huius partis.

Licetne disputare de fide Catholica?

Nequaquam: cum ex disputatione quæritur occasio tumultus, & perfidiæ, & iam definita in dubiũ reuocantur. Pet. Cened. collect. 20. ad 6.

Cur semel definita in dubium reuocari nõ debent?

Quia non plus tribuendum est singulorum opinionibus, de fide arbitrato suo disputantium, quam definitis in Synodis legitime congregatis, in quibus nutu Spiritus Sancti Patrum corda reguntur.

Licebit Clericis, Religiosis, &

A 2 Pref-

A. Flores Commentariorum.

Licebitne aliquando Presbyteris, quibus solis prædicacum hæreticis, de re, & de fide tractare Iura concedunt; ut gloria Dei manifesta fiat, & veritas catholica defendatur. D. Paulo teste ad Titum scribente. c. 1.

Oportet Episcopum doctum esse, ut exhortari sciat in sacra doctrina, & eos, qui contradicunt, arguere.

Qua pœna puniendi sunt publicè de fide in malum finem disputantes?

Qui vera fidei documenta non reciperet, sed falsa publicè dogmata prædicaret, sine vlla pœnitentia misericordia, ab Inquisitoribus Curia seculari relaxandus esset. Vide Leonis X. Bullam tertiam, & Pauli III. Bullam primam, & concl. 64. & 37. p. 2.

Synodus Chalcedonensis quando celebrata?

Anno 450. cum interuentu 630. Episcoporum. c. sicut dist. 15.

Ex Comment. VIII.

Petr. Cened. collect. 167. ad decretales.

Summus Põifex habetne gladium temporalem?

Etiam in ordine ad spiritualem; nec vnquam, nisi ob fidei causam, Regna per Summum Pontificem fuerunt mutata.

Potestne Sūmus Põifex tēporalē exercere iurisdictionem in Principes seculares?

Vtiq; cum illi potestate sibi data in detrimentum catholicae Religionis abutuntur. Pontifex enim Romanus omnes iudicat: ipse autem a nemine iudicatur. c. Nemo 9. q. 3.

Primæ Partis.

Ex Comment. XI.

*Paruuli absque usu
rationis suntne ba-
ptizandi?*

Etiam; & est de fide, & contrariū
hæreticum est. Erat enim hæresis Pe-
lagianorū. Ecclesia namq; catholica
diuinitus instituta, à Christo edocta
paruulos baptizare semper cōsuevit.

*Paruulis, sine eorum
consensu, remittitur
peccatum originale
in baptismo?*

Vtique: ea nimirum ratione, quod
sine proprio quoq; consensu origina-
le peccatum contrahant.

*In adultis dormiēti-
bus, & amentibus,
dimittitur peccatū
originale sine actua-
li?*

Minimè; neque actuale sine ori-
ginali.

*Amentes, & dormiē-
tes baptizati susci-
piunt characterem?*

Etiam; si prius baptizari volue-
rint.

*Paruuli sine bap-
tismo decedētes crucia-
buntur pœna ignis?*

Anceps est quæstio. Nam in c. Ma-
iores. de baptismo, & eius effectu, ne-
gatiuè respondetur: Sanctus autem
Augustinus in lib. de fide ad Petrum
c. 24. relatus ab Eymerico pag. 40.
affirmatiuè loquitur. Fuit enim va-
rius D. Aug. in hac quæstione.

Ex Comment. XII.

*Baptismus ab hereti-
cis collatus estne
iterandus?*

Quoties in forma Ecclesiæ con-
sueti ab eisdem est collatus, non est
iterandus.

Baptismus semel rite

Quia vna est fides; & baptismus;

A 3 cum

6 Flores Commentariorum.

collatus cur non est iterandus?

cum sit fidei sacramentum, vnus esse debet. Quia baptismus est natiuitas quædam, & regeneratio, nec homo bis nascitur. Quia in baptismo commorimur Christo, qui semel mortuus est; Quia baptismus characterẽ imprimit in debilem: Tum præcipuè, quia in remedium peccati originalis fuit institutus: peccatũ vero originale semel ablatũ nunquam reuertitur.

Ex Comment. XIII. § 17. 3. 9.

Qua puniuntur pœna Sacerdotes rebaptizantes?

Sacerdotio indigni censentur, excommunicantur, ab officio, & beneficio deponuntur. c. fin. de baptif. & eius effectu.

Puniendusne est rebaptizatus ignoranter?

Nequaquam tamen ordinari non potest. c. Qui bis. de consecr. dist. 4. nisi aliqua magna necessitas cogeret. Pet. Cen. collect. c. 63. ad Decretum.

Rebaptizare malitiosè estne in fide errare, & crimen merè Ecclesiasticum?

Vtiq; c. Ut inquisitionis §. Prohibemus. de hæret. in 6.

Rebaptizans, & rebaptizatus dolosè, recipiendine sunt ad misericordiam, si pœnituerint?

Vtiq; & proinde cum his, ac cum cæteris, quia in fide errant, agendum erit.

Iudex secularis poterintne huiusmodi delinquentibus penam vltimi supplicij infligere?

Minimè; cum crimen merè sit Ecclesiasticum, & præcipuè cum pœna à Iudice Ecclesiastico imposita tenet etiam ad vindictam.

Ne-

Primæ Partis:

Hoc idem seruandūne erit in delictis mixti fori? Nequaquam; vt in blasphemia, & alijs huiusmodi: nam tunc pœna Iudicis Ecclesiastici, secularis Iudicis pœnam haud impediret.

Iuuenes delinquentes suntne puniendi? Minime; nisi criminis, quod commiserint, capaces fuerint. cap. Eos quos §. Pueris autem. de consecr. dist. 4. nam ætati subuenitur, & parcitur. Vide cap. fin. de sententia excommunicationis. Vide comment. 17. 39. 40. 110. 152. tertiæ partis.

Quenam ætas criminis capax dicitur? Non satis constat inter Doctores; neque per legem id definiri potest; cum non omnes ex æquo eodem tempore sint doli capaces; cum alij alijs iudicio præstent; & ideo Iudicium arbitrio id relinquendum est.

Vbi sint pueri doli, & criminis capaces quomodo puniuntur? Adhuc mitius, quia adolescentiæ est suaptè natura ad vitia labilis, & prona. Si enim peccauerit adolescens, ætatis vitio potiusquam pertinaci malitiæ, & improbitati erit adscribendum: quia huic ætati nondum plenum est rationis iudicium, atque consilium: quia spes est emendatiores futuros iuuenes, vitiaque vna cum adolescentia deposituros. Neque propterea impunitum omnino relinquendum est adolescentis delictum. cap. si quis cuiuslibet, & glos. 21. q. 5.

Habentne locum ista in crimine hæresis? Vtique; quia cum in alijs tribunalibus, vbi tantæ misericordiæ non est locus, ætati parcat, vel aliquid

Flores Commentariorum.

condonetur; multò magis hic obseruari debet, in benignitatis, & misericordiæ iudicio. Adde, quod difficilius credi potest, Iuvenes in crimine hæresis, & malitia, & animi improbitate peccare, quam in alijs; veluti homicidijs, adulterijs, furtis, &c. quia crimen hæresis; cum sit spirituale, quod intellectu concipitur, & voluntate perficitur; non ita facile credendum est ab adolescentibus patrari, qui perfectam nondum habent intellectus ratiocinationem, nec ità comperta habent Christianæ fidei dogmata: idque maximè cum à Parentibus, vel Magistris decepti forent.

Delinquens, vel minus, vel nullo modo punitus propter teneram ætatem. potest vitæ maior esse. Etus, de eodem puniri delicto?

Nequaquam.

Ex Comment. XIV.

*Quenam est traditio-
num Apostolicarum
auctoritas, & vnde
tradata?*

Magna profecto: est enim inuiolabilis regula, ritus Ecclesiæ vniuersalis antiquos, & approbatos (quorum non extat memoria, tam circa Sacramenta conficienda, & ministranda, quam circa ministros Ecclesiasticos, & Ecclesiastica ministeria, quorum in Euangelio nulla est

est mentio) Christum, aut viua voce
 cis oraculo, aut per reuelationem à
 Spiritu Sancto factam, Apostolis tra-
 didisse: Apostolos autem successori-
 bus suis indicasse, & obseruandos
 reliquisse.

*Apostolica traditio-
 nes minorem habet-
 ne quam sacra scrip-
 tura auctoritatem?*

Minimè, siquidem Ecclesiæ tra-
 ditiones sacra ipsa scriptura sunt an-
 tiquiores. Christus enim librum
 nullum scripsit: immo, (vti legimus)
 nec vt scriberetur præcepit. Euntes
 ait prædicate (non dixit scribite)
 Euangelium omni creaturæ. Matth.
 vltimo. vide c. cum Marthæ. de ce-
 lebr. Missar.

*Lex euangelica fuit-
 ne ab initio literis
 exarata?*

Nequaquam, sed in animis fide-
 lium fuit primò sculpta: Apostoli
 namque Euangelium viua voce prius
 docuerunt, deinde literis mandarunt.
 D. Chrysost. homil. 1. in Matthæum.

*Per scripturam quid
 intelligis?*

Documenta in scripturam reda-
 cta idest nouum, & vetus Testa-
 mentum.

Quid per traditiones?

Quæ non sunt scripta; quia ne-
 cessarium minimè visum fuit Spiri-
 tui Sancto. Et Ecclesia retinet illa
 eadem ab Apostolis accepta: vt est,
 Perpetua Mariæ Matris Dei virgi-
 nitas: Quod paruuli sint baptizan-
 di Sanctorum auxilium imploran-
 dum: Eorum memoriam piè colen-
 dam: Eorundem imagines adoran-
 das: & cætera, quæ nullis sunt sa-
 cris

ofer-
 nife-
 diffi-
 rimi-
 i im-
 llijs;
 rtis,
 t spi-
 itur,
 a fa-
 scen-
 non-
 cina-
 bent
 que
 Magi.

in ui-
 niuer-
 (quo-
 circa
 mini-
 os Ec-
 mini-
 nulla
 est

cris litteris prodita; sed quia traditione Apostolica hæc tenet Ecclesia, perindè certa sunt, ac si in Euangelio scripta essent. Harum autem traditionum quanta sit auctoritas docuit Concil. Trident. sess. 4. in Decreto de Canonicis scripturis.

Quisnã auctor fuit, ut aqua, in sacrificio Missæ, vino misceretur?

Id Christus docuit Apostolos, & illi nobis obseruandum tradiderunt. Sot. 4. sentent. distinct. 9. quæst. 1. art. 6.

Ex Comment. XV.

Quandiù manet Corpus, & sanguis Christi in Sacramento Altaris.

Quandiù ibi manent species panis, & vini: species vero tandiù manent, quamdiù sub illis maneret substantia panis, & vini. Si ergò peccator, vel mus, vel aliud animal, fumeret panem, & vinum, substantiæ illæ non illicò definerent esse, aut corrumperentur; sed durarent quousque per calorem naturalem essent digestæ, & consumptæ. Fit ergo ut vsque ad illud momentum maneat Corpus, & Sanguis Christi sub illis. Idem dicendum si in locum immundum species sacramentales ceciderint. Hanc enim sententiam approbat Concil. Trident. sess. 13. cap. 4.

Sacramentales species descenduntne in Stomachum?

Vtique; aliter enim non proicerentur per vomitum. Quod est con-

contra tex. in cap. si quis per ebrietatem. de consecrat. dist. 2. & contra communem Theologorum sententiã.

Vergitne id in detrimentum, & dedecus dignitatis corporis Christi?
Nequaquam: siquidem nihil dignitatis eidem detractum fuit ex eo, quod à peccatoribus, & conspurcari sputis, & cædi alapis, & crucifigi voluit.

Si brutum animal Sacramentum degluteret, sumeretne sacramentaliter?
Minimè; quoniam eodẽ uti haud potest, ut Sacramento: cum sit rationis expers: sed sumit Corpus Christi per accidẽs, sicut ille, qui hostiam consecratã comederet ignorans consecratam esse.

Ex Comment. XVI. & XVII.

Quid est Symbolum?
Vox græca, quæ latinè collectio dicitur; eo quod in ipso collectæ sint sententiæ, & articuli ad fidem spectantes; quos necessarium est explicitè credere, qui varijs locis dispersi in Sacra Scriptura continentur. Vel dicitur etiam Iudicium, quod per hoc qui rectè crediderint iudicantur.

Reperiturne vñ tantum Symbolum?
Vnum tantum Apostolorum: alia autem multa, quæ potius declarationes Symboli Apostolorum, quam nova Symbola sunt dicenda: ut est illud Nicenum, & Constantinopolitanum, quæ vnum, & idem Symbolum videntur.

Vc

Quare Symbolum cōdiderunt Apostoli? Vt discedentes ab inuicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent.

Cur in Concilijs fiebat Symboli Apostolorum noua explicatio? Quia in iisdem damnabatur aliquis error, & propterea quod implicitè continebatur in vno Symbolo, in alio explanabatur, contra hæreses insurgentes.

Symbola hæc iussane sunt inter Missarum solemnia recitari? Vtique in Ecclesijs Orientalibus ad mentes hominum in fide confirmandas, quo tempore Arrij, Sabellij, & cæterorum hæreses pacem, & fidem orientalium Ecclesiarum perturbabāt.

Quo tempore cautiū est, vt Symbolum in Ecclesijs omnibus recitaretur? Prope annum Domini 580. in Concilio Tolet. tertio sub Pelagio Papa eius nominis secundo.

Ex Comment. XVIII.

Symbolum D. Athanasij cur regula dicitur? Quia ordinationes de fide à priuatis Patribus factæ, licet ab Ecclesia fuerint comprobata, regulæ dicuntur, siue confessiones, non Symbola: quoniam Symbolum fidei edere Pontificis munus est, non priuatorum Patrum.

Quando, & qua occasione regulam istam edidit D. Athanasius? In Concilio Niceno aduersus Arianos, cum quibus fortiter est congressus. Quod enim dicitur de D. Athanasij regula, accipiendum quoque est de confessione B. Hieronymi, & de libro de fide ad Petrum B. Augustini.

Ex

Ex Comment. XIX.

Quæ veneratio qua-
tuor Concilij, Ephe-
fino, Constantinopo-
litano, Niceno, &
Calcedonēſe debita?
Concilia iſthec cur ce-
lebrata?

Illa ipſa quæ quatuor Euangelijſ
debetur?

Nicenum ad deſtruendum Arrij
dogma peruerſum. Constantinopo-
litano ad Eunomij, & Macedonij
errorem conuincendum. Ephelinum
ad Neſtorij impietatem iudicādam.
Calcedonēſe ad Eutichis, & Dio-
ſcori prauitatem reprobendam.

Synodus Conſtanti-
nopolitana, quando
habita?

Anno Domini 352. cum interuen-
tu 150. Episcoporum.

Synod^o Ephelina quā
do debita?

Anno Domini 430. cum interuen-
tu 200. Episcoporum.

Legendine, ac permittendi libri quorum ignoratur auctores?

Nequaquam; de rebus præcipuè
ad religionem ſpectantibus differen-
tes. Concil. Trid. ſeſſ. 4.

Ex Comment. XX.

Pet. Cened. collect. 6. ad Decretum.
Item collect. 63. ad Decretales.

Quid eſt explicite cre-
dere?

Eſt apertè, clarè, ſingulariter, &
non in confuſo credere. Nam expli-
care (vnde explicite ductum eſt)
proprie eſt extendere: & quæ exten-
duntur, perfectius videntur.

Quilibet fidelis obli-
gaturne clarè, &

Vtique; Reliqua enim quæ in ſa-
cris literis continentur explicite cre-
dere

74 Flores Commentariorum.

aperitè scire articulos fidei, ita ut sciat hunc esse articulum fidei, quoties de eo fuerit interrogatus? *de*dere non est ad salutem necessarium. Symbolum autem Apostolorum diuinitus fuit conditum, ut fideles summa religionis capita in promptu haberent breui sermone comprehensa.

Nauar. in Manual. cap. 11. n. 22.

Necessariumne est ut quilibet fidelis ad annos discretionis peruentus, articulos fidei memoriter teneat? *Utique:* nam qui legem non recordatur peccat facile. In his autem peccare est à recto veritatis tramite deficere. Vide Alex. Pefant. 2. 2. q. 2. art. 8. disp. 1.

Ex Comment. XXI.

Quibus incumbit alios in Religione instruere, necessariumne est plura scire explicitè? *Etiam:* nam simplicibus, & popularibus satis est, ut articulos fidei sciant explicitè: Inquisitores autem, qui Reorum errores refellere debent, oportet in catholicis dogmatibus eruditos esse.

Idiota à viro docto deceptus in fide, excusabiturne in humano iudicio? *Utique;* quamdiù non fuerit legitime admonitus per Episcopum, vel Inquisitorem, vel alium, cui admonendi ius legitime competit.

Excusabiturne in omnibus? *Minimè;* sed in his tantum, quæ in Ecclesia non sunt ita vulgata, & quæ explicitè credere non tenebatur.

Ex Comment. XXII.

Ignorantia potestne excusare aliquem ab heresi? *Utique;* sed non in his, quæ sunt in Symbolo Apostolorum comprehensa, & in Ecclesia vulgata, & solem-

Primæ partis.

15

lemnizata: sic enim hæreticus esset, si pertinacia adiungeretur. Vide Comment. 27. 2. partis.

Ignorantia affectata potestine excusare?

Minimè, præsertim in his, quæ quis scire debet, aut scire præsumitur. Qui enim affectata erat ignorantia, ex malitia propria, & animi iniquitate errare præsumitur.

Excusareturne Theologus si deficeret in his, quæ scire tenetur, aut scire probabiles præsumitur?

Haud quaquam; saltem quoad pœnas pœnitentiales, & bonorum confiscationem, fugiendas: tametsi paratus corrigi, esset recipiendus.

Ignorantia crassa, & supina excusabitne ab hæresi?

In his, quæ sunt fidei, ac scire debet, nec est probabile à fidelibus, vel à suæ conditionis hominibus ea ignorari, non excusat, sed hæreticus censendus est.

Afferas exempla, si quæ habes huic rei accommodata.

Si quis plebeus neget Christum crucifixum, aut verè mortuum, aut verè à mortuis resurrexisse: aut dicat superfluum esse, aut vanum orare pro mortuis, aut nullo præmio iustos à Deo affici; nullo supplicio improbos; & his similia.

Promas exemplū ali quod de viro Theologo?

Si contendat Spiritum Sanctum à Filio non procedere: vel per Patrem, & Filium Spiritus Sancti duo esse principia: aut tres non esse pœnitentiæ partes: vel Christianis cum hostibus fidei bellum gerere nullo modo licere: aut Episcopum simplici Sacerdote maiorem non esse: aut aliud simile, quod vix credibile est

Theo-

Theologos ignorare ad Ecclesiæ cō-
 munem fidem pertinere. Hic enim
 hæreticus præsumendus erit, & pro
 tali in exteriori foro iudicandus:
 nisi fortè adeò stupidus, rusticus,
 & imperitus fidei iudicibus videretur,
 vt omni prorsus malitia care-
 ret: vt ille fuit, qui Patrem, Filium,
 & Spiritum Sanctum simul Incarna-
 tos fuisse asserbat, quia legerat:
 Quinatus es de Virgine, cum Patre,
 & Sancto Spiritu; hic enim in gram-
 matica potius quam in fide depre-
 hensus est errare. Nauar. consil. 20.
 de vsuris.

*Ignorantia probabi-
 lis excusabitne ab
 hæresi?*

Etiam: in his præsertim, quæ ex-
 plicitè credere quis non tenetur;
 qualia sunt, quæ indirectè ad fidem
 spectant; & ea sunt ex quibus ali-
 quid contrarium fidei consequitur.
 Vt, si quis diceret; Samuelem non
 fuisse filium Helcanæ; ex hoc enim
 sequitur scripturam diuinam esse
 falsam. Et huiusmodi sunt multe
 fidei subtilitates ab hæresi, & hære-
 ticorum pœnis excusantes, donec ad-
 monitus quis sit legitime, idest iudi-
 cialiter per Episcopum, vel Inquisito-
 rem. Si enim post admonitionem
 perseueraret, non excusaretur.

*Habesne exemplū ad
 rem hanc illustran-
 dam?*

Vtique: si quis rusticus, ratio-
 ne quadam naturali motus, dixisset,
 Patrem in diuinis maiorem esse
 filio,

filio, quoniã in humanis maior est; crederetq; Ecclesiam ita tenere; hæreticus reuera non præsumitur, nisi admonitus persistat. Idẽ de eo dicas rustico, qui Patrem, & Filium duos esse Deos asseruit.

Aperias quanã ratione excusatur.

Quia rusticus, vel idiota, qui falso ita opinatur, credit opinionem suam, opinionem, & veritatem esse Ecclesiæ, nec opinatio illa est fides sua; cum ipse fidem Ecclesię teneat.

Rudes homines, & plebei sunt ne facile examinandi in fidei subtilitatibus?

Nequaquam; nisi cum timetur ne in eisdem subtilitatibus ab hæreticis sint deprauati. D. Tho. 2.2. q.2. art.6, in responsione ad secundum.

Ignorantia inuincibilis excusatne ab hæresi?

Vtique. Et ea est, quam homo superare non potuit, postquam diligentem adhibuit sollicitudinem in inuestiganda veritate. Hodie autẽ post tam apertã Christianæ religionis notitiã, vix in his, quæ sũt fidei, ignorantia inuincibilis esse potest.

Deceptus viro docto, pro catholico communiter habito, excusabiturne?

Et ab hæresi, & ab hæreticorum pœnis, & à peccato excusabitur: in his tamen, quæ explicitè credere ipse non tenetur: quia putauit eam doctrinam sanam esse. Oppositum innuit Nauar. de pœnit. dist. 7. nu. 50. ex doctrina, D. Th. quol. 8. ar. 13.

Quid dicendum de filiis a parentibus in fide seductis, & de discipulis, ac subditis, a præceptoribus.

Idem quod supra; præsertim si nondum iudicij compotes erant; aut si erant; decepti tamen fuerant in his, quæ explicitè scire non tenentur.

B Mitif-

Episcopis, & Paro-
chis in errore enu-
tritis?

Eritne aliqua pœna
his iniungenda?

Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?

Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?

Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?

Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?

Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?

Fidei potestne subes-
se falsum?

Quid per primam in-
telligis veritatem?

Quare credimus Deo.

Quare credimus ar-
ticulos fidei, & cæ-
tera ad Deum spe-
ctantia.

Potestne Deus men-
tiri, aut quemquam
fallere?

Cur nec per alium,

Cur nec per alium,

Cur nec per alium,

Cur nec per alium,

Mitissimè sunt tractandi, & leuis-
simæ pœnitentiæ eisdè iniungendæ.

Duo. Primum quod ab homine
Christiano proferatur; quod verè
exigitur ad hæresim, & ad hominè
hæreticum constituendum. Secun-
dum, quod fidei catholicæ sit con-
traria; qua ratione à quocunq; pro-
positio fidei contraria proferatur,
hæretica dici poterit.

Ex Comment. XXIII.

Nequaquam; quoniam veritati
primæ nititur. Fides enim nostra
pro obiecto formali Deum habet,
quatenus Deus veritas prima est.

Simplicem, & semper existentem
veritatem infallibilem, & nusquam
mutabilem, vel in minimis incertã.

Quia est ipsa certissima, & con-
stantissima veritas.

Quia à prima, & infallibili veri-
tate, nempe, Deo sunt reuelata. Et
propterea prima ipsa veritas hoc
est Deus, dicitur fundamentũ fidei.

Minimè, nec de potentia absolu-
ta, nec ordinaria; nec per se, nec
per alium; & contrarium asserere
hæreticum esset.

Quia mendacium natura sua est
pec-

puta per hominem, vel per Angelum?

peccatum, cuius Deus causa esse non potest. Si enim per ministros suos aliquando fefellisset, sacrarum litterarum firmitas certe corrueret, fidei quæ; fundamenta laberentur, dum dubitaretur, an in his, vel in illis per ministros suos vera locutus esset Deus. Vide Comment. 162. tertiæ partis.

Ex Comment. XXIV.

Vide cap. nunc autem, dist. 21. p. 2. 75.

Confessio fidei necessaria est ad salutem?

Utique, ex vi præcepti affirmatiui obligantis pro loco, & tempore, & hoc est de fide.

Estne discrimen aliquod inter præcepta affirmatiua, & negatiua?

Eriam; Præcepta enim negatiua obligant ubique, semper, ad semper: ut est illud; Nec iures vana per ipsum; si quidem nullum est tempus, vel locus, in quibus oppositum præstare liceat. Affirmatiua verò, ut: Vnum cole Deum; obligant quidem semper, sed non ad semper; at pro certis locis, atque temporibus. Præceptum igitur confitendi fidem per actum exteriorem, cum sit affirmatiuum, non obligat pro quavis temporis differetia, sed pro loco, & tempore.

Quid intelligis pro loco, & tempore?

Quando, scilicet, per huius confessionis omissionem subtraheretur honor debitus Deo; vel utilitas

*Differuntne propriam
fidem occultare, &
alienam profiteri?*

*Censendusne hereticus,
qui quo tempore
fidem fateri obligatur,
eam abnegat
verbis, vel factis,
veluti à Turcis captus?*

proximis impendenda: quibus def-
santibus necessarium non erit con-
fiteri, sed verbis, & factis poterit
exterior fidei confessio committi.

Vtique; nam primum licet, cum
nec honor Dei, nec utilitas proxi-
mi contrarium postulat. c. Clerici.
de vit. & honest. cleric. Alienam au-
tem profiteri fidem, vel negare pro-
priam, dicendo serio se non esse
Christianum, vel proprio infidelium
utendo habitu; eo praesertim, qui
in honore Idolorum, & sectae suae
institutus est, nullo pacto licet: quo-
niam id suapte natura malum est,
quod nusquam licet admittere; cum
haec fieri haud possint sine profes-
sione cultus illius, quem infideles
retinent. Vide Comment. 66. Se-
cundae Partis.

Haereticalia facta, vel coactione
absoluta, & insuperabili commit-
tuntur: ut si quis ligatus, & penitus
renitens per alios cogatur genua
Mahometo flectere, aut circunci-
di. Nullum enim hic adesset pec-
catum; cum nulla eius interueniat
voluntas. Vel committuntur coa-
ctione mixta, seu conditionalis: ut
si quis metu mortis cogatur abne-
gare Christum; vel Papae potestate,
verum esse prophetam Mahometum
confitendo. Hic enim proculdubio
mortale peccatum committit. Nam
potius

potius moriendum est, quam id perpetrandum. Vide Alex. Pefant. 2. 2. q. 3. art. 2. disp. 1. Nauar. de hæret. conf. 7. num. 2. 3.

Qui ergo coactione mixta hæreticalia committunt, excusabuntur à suspicionem hæresis?

Etiam; siquidem manifestum est hos inuoluntarios hæc mala patrare, licet moriendo possint euitare. At quia mori magnum est virtutis opus, & valdè difficile: ideò vitam potius elegerunt cum peccato, quàm mortem cum gloria. Verùm quoniàm eorundem voluntas in facta ipsa hæreticalia apertè consentire minime videtur; cum suppliciorum metu, & mortis hæc fecerint; ideò ab hæresi excusantur. Hæresis enim nec in dictis, nec in factis consistit, sed in intellectu, & voluntate: at-tenta præcipuè humanæ naturæ nostræ fragilitate, quæ incommodè quæque timens, mala quæq; grauissima committit.

Audiendus ne est facile talia coactè se commississe asserens.

Nequaquam: sed requiritur vt doleat, & metu cessante statim cõuertatur, & pœniteat: alioquin, si diù tacuerit, nec reclamauerit, ratum habuisse videtur turpem, & hæreticalem actum.

Si metus fuerit fustigationis, carceris, vel eorum, quæ nec vitam adimere, nec mēbrorum mutilationem afferre pos-

Persona grauis, causam fidei probè intelligens, quales sunt Episcopi, Clerici, Theologi, Nobiles, vehementem saltem non effugient hæresis suspicionem: nam indicantur, se in fide languere, dum

*sunt, excusabitur-
ne?* leuem ob causam eidem renūciāt;
& non obscure præsumuntur, cor-
de fidem deseruisse, ac contrarium
errorem approbasse.

*Idemne iudicandum
erit de feminis, puel-
lis, pueris, & sti-
milibus?* Nequaquam; cum minor metus
eisdem facilius auertat.

*Quonam pacto tra-
ctandi erunt hære-
ticalia committen-
tes coactione abso-
luta?* Benignè, & mitissimè tractandū;
si statim post lapsum reuertantur: si
nulla in eis hæresis, aut suspicio ora-
ta fuerit: impositis pœnitentijs pro
qualitate culpæ, & personæ; & pro-
priaque ignauie, & turpitudinis ad-
monebuntur.

*Quid agendum cum
tardè reuertentibus,
aut leui timore suc-
cumbentibus?* Si Prælati sint, Clerici, Monachi;
vel Theologi, grauius puniēdi sunt,
& ad abiurationem compellendi,
propter hæresis suspicionem, quam
meritò contraxerunt.

*Verbū Dei estne sem-
per, & ubiq; præ-
dicandum?* Nequaquam id temerè faciendū,
ubi præcipuè fides nostras delude-
retur, & nullā utilitas inde sperare-
tur. Vide Leonis X. Bullam ter-
tiam, & Pauli III. Bullam secundā.

Ex Comment. XXV.

*Vide Comment. VI. huius partis
P. Cened. collect. 20. ad 6.*

*Læetne publicè dis-
putare de fide?* Vtique; sed non de ea dubitādo;
siquidem peccatū est infidelitatis.
Disputare autem ad eam confirmā-
dam.

dam: & ad hæreses ei oppositas re-
futandas; & ad exercitationem, vt
veritas intelligatur; licet; coram sa-
pientibus tamen in fide firmis; non
autem coram simplicibus, & idio-
tis; quoties vel infirmi, vel tituban-
tes sunt in fide; vel corrupti, aut de-
prauati ab hæreticis.

*Quibus de causis di-
sputatio de fide su-
scipitur?*

Vt simpliciores in veritate in-
struantur, & confirmentur; impij
verò conticti reducantur, & dece-
pti ab erroribus liberentur. Vt de
vero scripturarum sensu dispute-
tur, non in dubium definita per Ec-
clesiam reuocando; sed dubia in eis
reperta declarando. Vt dogmatum
controuersia inter catholicos, &
hæreticos componantur.

*Quinam possunt pu-
blice, vel private
disputare de fide?*

Clerici. c. 2. §. inhibemus. de hæ-
re. in 6. Non autem laici, quamuis
eruditi. Nam verè laicus in iure
dicitur, qui Clericus non est, siue
sit literatus, siue illiteratus. Qui-
bus etiam prædicare interdicitur.
Nauar. de hæret. conf. 17.

*Id ergo indistinctè est
tenendum?*

Bifariam de fide disputare con-
tingit. Primò quidem serio, vel cū
hæreticis, vel inter catholicos: Et
hoc modo laicis omnibus nō licet.
Id enim est Ecclesiasticorum, vti
fiebat in Concilijs. Indignū namq;
esset, præsentibus Dei Sacerdoti-
bus, laicos de fide tractare, nisi lai-
ci alicuius insignis esset eruditio:

B 4

hic

hic enim de fide disputans audiri posset; præcipuè in casu necessitatis, vt in partibus & locis hæreticorum propinquis. Secundo potest disputari de fide non serio, sed fictè, nempè honoris, & exercitationis causa; qua ratione non est prohibitum laicis.

Ex Comment. XXVI.

Quid est protestatio?

Est professio, siue confessio fidei exterius facta, ad ostendendū quid interius de fide sentiat protestans.

Qui generaliter protestatus est se credere quod credit Ecclesia, si postea labatur, excusabitur?

Minimè, si erret in his, quæ scire debet explicitè: nam si huiusmodi protestationes excusarent, liberum cuique esset quas vellet hæreses impunè docere. Et pauci fuere hæretici, qui huius protestationis velamine, non fuerint conati suas hæreses tegere, & pietatis prætextu ita defendere.

Excusabitur si negauerit id quod explicitè credere non tenetur?

Vtique; si tamen paratus sit legitimo obedire monitori, errorem post monitionem deponendo.

Idne verum erit de quibuscunque errantibus personis?

Verè de idiotis, & rudioribus tantum id est accipiendum, quos probabilis ignorantia excusare potest. Literati autem errantes in his, quæ difficilia adeò, & obscura existunt, vt doctos quoque interdum lateat, præcedenti iuuabuntur protestatione.

Inqui-

Quinã legitimè erunt
monitores ?

Inquisitor, & Episcopus; cum mo-
nent vt Iudices; hoc est, re mature
considerata, inspecta prius propo-
sitionum qualitate, habita cum Iu-
risperitis deliberatione exquisita.

Protestatio contra-
ria factis iuuabitur
protestantem ?

Protestans se generaliter credere
prout Ecclesia, si ritu tamen Iudeo-
rum Paschalem agnum occidat, &
manducet, Sabbatum colat, &c.
non iuuabitur.

Conuictus de heresi,
quã non vult confi-
teri, si protestetur
se credere &c. ex-
cusabiturne ?

Nequaquam, sed tanquam nega-
tius, & impœnitens brachio rela-
xandus erit seculari, Vide com-
ment. 48. 3. partis, & 59. 2. partis.

Finis Commentariorum,
Primæ Partis.

FLOE